

До спеціалізованої вченої ради
Д 14.052.03
Державного університету
“Житомирська політехніка”

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора **Семенець-Орлової Інни Андріївни** на дисертаційну роботу **Чорнописького Валерія Івановича** на тему: «**Державне управління у сфері матеріального забезпечення військ в умовах сучасних безпекових загроз**», подану до захисту у спеціалізовану вчену раду Д 14.052.03 Державного університету “Житомирська політехніка” на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку

Актуальність теми дисертаційної роботи, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Питання удосконалення матеріального забезпечення військ в інтересах забезпечення національної безпеки та оборони в системі державного управління в Україні є пріоритетним в умовах сучасних загроз територіальної цілісності й повномасштабного вторгнення російської федерації.

Реформування Збройних сил України потребує глибокої модернізації наявного парку озброєння, військової техніки та оперативної заміни на нові зразки озброєння. Дисертаційне дослідження присвячене теоретико-методологічному обґрунтуванню підходів та розробленні науково-практичних пропозицій щодо вдосконалення державного управління у сфері матеріального забезпечення військ в умовах сучасних безпекових загроз. Проаналізовано наукові підходи до класифікації видів логістичного забезпечення. Здійснено компетентнісний аналіз суб'єктів управління у сфері матеріального забезпечення військ, наголошено на потребі посилення Генерального штабу Збройних Сил України у частині окреслення потреб та розподілу матеріального забезпечення військ згідно оперативної обстановки. Відзначена необхідність зменшення залежності системи управління у сфері матеріального забезпечення військ України від одного постачальника, держав-партнерів з метою нарощення стійкості до політико-економічних факторів.

Підкреслено, що система логістики повинна забезпечувати можливість централізованого і децентралізованого управління матеріальними ресурсами. Визначено, що вразливі до корупції залишаються функції Міністерства

оборони України, зокрема щодо функціонування, бойової і мобілізаційної готовності Збройних Сил України, постачання озброєння і військової техніки, підтримання їх справності, модернізації даного озброєння/техніки, розподілу матеріальних, фінансових, інших ресурсів, майна, контроль щодо їх ефективного використання, здійснення робіт та надання послуг у інтересах військ.

Здійснено дослідження ключових проблем та дисфункцій у сфері матеріального забезпечення військ, що дозволило виокремити три взаємопов'язані блоки, поєднання яких свідчить про недостатню стійкість системи: (1) дисфункції організаційного та інституційного характеру: надмірна централізація та бюрократизація; недостатня міжвідомча координація; проблеми кадрового забезпечення; (2) проблеми нормативно-правового та фінансового механізму: недосконалість закупівельних процедур; проблеми фінансування; корупційні ризики; (3) виклики, зумовлені зовнішніми загрозами (війна): руйнування логістичної інфраструктури; порушення ланцюгів постачання; невідповідність стандартів; швидке виснаження ресурсів. Відзначено, що сукупність виявлених дисфункцій вказує на структурну вразливість системи матеріального забезпечення військ, а не локальні прорахунки, вимагає оперативного, комплексного переформатування механізмів управління. Наголошено, що подолання зазначених дисфункцій та проблем є критично важливим, оскільки вони безпосередньо впливають на оперативну стійкість та боєздатність військ. Ефективність системи матеріального забезпечення в умовах зовнішньої агресії вимагає не лише адаптації наявних механізмів, але й формування принципово нових інституційних та управлінських рішень, здатних забезпечити гнучкість, безпеку та безперервність постачання у відповідь на динамічні виклики воєнного часу.

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження підтверджується і тим, що робота виконувалась в рамках НДР за темою «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР №0118U001007) Національного університету цивільного захисту України. В межах НДР здобувачем були обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення державного гарантування якості оборонних закупівель на основі впровадження ризик-орієнтованої системи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність. Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, викладені у дисертаційній роботі Чорнописького В.І., мають достатнє теоретичне, методологічне та емпіричне обґрунтування. Методологія дослідження, виходячи з поставленої мети і відповідно сформованих завдань ґрунтується на загальнонаукових та спеціально-наукових методах із використанням системного підходу.

Автором здійснено чітку постановку актуального наукового завдання та визначено відповідно об'єкт і предмет дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи є сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, використання яких дозволило визначити сутність, зміст та особливості державного управління у сфері матеріального забезпечення військ, зважаючи на сучасні безпекові загрози. Логіко-семантичний метод було використано для того, щоб визначити поняття, розкрити зміст і види матеріального забезпечення (підрозділ 1.1.). Метод аналізу зовнішнього середовища було застосовано для виявлення, класифікації та характеру сучасних безпекових загроз (підрозділ 1.3). Методи аналізу та синтезу надали змогу виокремити принципи та функції державного управління у сфері матеріального забезпечення військ, сформулювати їх зміст та розкрити значення (підрозділ 1.2), а також виявити проблеми та дисфункції у цій сфері (підрозділ 2.3), критерії оцінки ефективності державного управління (підрозділ 2.3). За допомогою структурно-інструментального підходу розглянуто організаційно-правовий аспект державного управління у сфері матеріального забезпечення військ (підрозділи 2.1, 2.2). У процесі узагальнення зарубіжного досвіду матеріального забезпечення ЗСУ та опрацювання можливостей його використання в Україні було використано порівняльний метод (підрозділ 3.1). Окреслити перспективні напрями вдосконалення державного управління у сфері матеріального забезпечення військ під час дії правового режиму воєнного стану вдалося за допомогою використання методів моделювання та прогнозування (підрозділ 3.2).

Емпіричну та фактологічну базу дослідження склали нормативно-правові акти, міжнародні документи, статистичні дані, матеріали вітчизняної та зарубіжної практики щодо розбудови сфери матеріального забезпечення військ, періодичні видання, матеріали науково-практичних конференцій.

Висновки та рекомендації дисертаційної роботи повною мірою відповідають визначеним завданням та змісту, що дозволяє вважати дисертаційну роботу завершеним дослідженням.

Достовірність та наукова новизна результатів дослідження, повнота їх викладу в опублікованих працях. Узагальнення наукових положень, які виносяться на захист дозволяє визначити нові, отримані дисертантом результати, зокрема у роботі вперше системно розглянуто підходи до оптимізації процесів державного управління матеріальними ресурсами військових формувань в умовах безпекових загроз в сучасній Україні.

Безперечною новизною роботи є, удосконалення комплексного підходу до оцінювання ефективності державного управління у сфері матеріального забезпечення військ з метою розвитку означеної системи, що включає кризовий чинник як дієвий управлінський інструмент, кількісні (своєчасність, обсяги забезпечення) та якісні (антикорупційна стійкість, адаптивність до

загроз) показники, інтегрує державно-управлінський (інституції, стратегічне планування, управління ресурсами) та технологічний аспекти.

Автором удосконалено модель інтегрованого державного управління у сфері матеріального забезпечення військ, що базується на системній взаємодії: (1) інституційно-правових (підвищення оперативної сумісності вітчизняних логістичних процедур та номенклатури майна/послуг з відповідними стандартами НАТО), (2) операційно-технологічних (розбудова ІТ-систем для управління запасами та активами, цифровізація обліку, оптимізація ланцюгів постачання, підвищення пропускної здатності та захист транспортної інфраструктури з акцентом на кризове реагування), (3) кадрово-комунікаційних (запуск єдиної інформаційної системи для обміну даними між виробниками, закупівельними органами, логістичними підрозділами, фронтом) та (4) стратегічно-безпекових (оптимізація стратегічних та мобілізаційних запасів для швидкого реагування на ескалацію бойових дій) компонентів, що забезпечує підвищення адаптивності системи матеріального забезпечення військ в кризових умовах.

У представленій роботі також було удосконалено нормативно-правовий механізм державного управління у сфері матеріального забезпечення військ шляхом: (1) розробки Концепції реформування системи матеріального забезпечення ЗСУ з метою узгодження цілей для всіх залучених управлінських суб'єктів (Міністерства оборони України (далі - МОУ), Генерального штабу ЗСУ, інших центральних органів виконавчої влади) та трансформації системи матеріального забезпечення військ на середньострокову перспективу (до 2030 р.); (2) затвердження Порядку (Методики) оцінки та управління логістичним ризиками у ланцюгах постачання; (3) законодавче закріплення персональної відповідальності посадових осіб за нецільове використання, розкрадання, несвоєчасне постачання матеріальних засобів в умовах воєнного стану; (4) уніфікації термінології відносно класів матеріальних засобів, видів забезпечення, логістичних операцій для усунення правових колізій, взаємосумісності та інтеграції стандартів логістики НАТО у вітчизняну систему забезпечення військ з метою зменшення часозатратності процесів (сумісність обладнання/матеріалів, зниження вартості обслуговування/заміни); (5) унормування порядку швидкого перерозподілу стратегічних та оперативних запасів матеріального забезпечення між різними військовими частинами у відповідності до оперативної обстановки та спрощення списання засобів, що втрачені унаслідок бойових дій та ін.

Важливо зазначити, що у дисертації було удосконалено інституційний механізм державного управління процесами матеріального забезпечення військ на основі централізації управління та децентралізації виконавчих функцій, що враховує: чітке розмежування функцій формування політики (МОУ) та впровадження політики (Генеральний штаб ЗСУ, командування Сил логістики); створення єдиного централізованого виконавчого органу логістики - Агенції логістичного забезпечення в підпорядкуванні

Генерального штабу для функціональної оперативності постачання (зберігання, транспортування, ремонт); посилення взаємодії з приватним сектором та територіальними органами управління для забезпечення стабільного постачання в умовах кризи; введення постійних робочих груп за участі представників МОУ, приватного сектору та профільних міністерств (Мінекономіки, Мінрозвитку) для синхронізації потреб військ із можливостями національної промисловості, довгострокового державного оборонного замовлення, підтримки критичних виробництв; забезпечення централізації експертних знань та створення Ради планування матеріальних ресурсів (за прикладом Польщі) для розробки центральних матеріальних планів, виконання програми розвитку Збройних Сил щодо технічної модернізації, національних будівельних інвестицій (зокрема, у рамках Програми інвестицій у безпеку НАТО) та ін.

Наукова новизна одержаних результатів представлена автором аргументовано, коротко та чітко визначено основні положення, які виносяться на захист.

Основні результати дисертаційного дослідження, висновки та рекомендації автора викладено у 11 наукових працях, зокрема: 7 статей у наукових фахових виданнях України з державного управління за напрямом дослідження, 1 стаття в науковому періодичному виданні іншої держави, 3 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Оцінка ідентичності автореферату та основних положень дисертації.

Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог Порядку присудження наукових ступенів МОН України. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації та не містить інформації, відсутньої в дисертації. Наведені в авторефераті наукові положення, висновки та рекомендації розкриті й аргументовані в тексті дисертаційної роботи.

Дисертація виконана у формі рукопису. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, логічно об'єднаних у 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 246 сторінок, з них основного тексту – 219 сторінок. Список використаної літератури налічує 174 найменування.

Значення одержаних результатів для науки і практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Результати дисертаційної роботи Чорнописького В.І. мають важливе практичне значення, що полягає у перспективності використання основних положень і запропонованих пропозицій у діяльності органів державного управління при проведенні подальших наукових пошуків у вказаному напрямі.

Викладені в дисертаційній роботі положення є підґрунтям для подальших наукових досліджень, розвитку теоретичних узагальнень та розроблення комплексу заходів щодо формування механізму державного управління у сфері матеріального забезпечення військ.

Теоретичні положення, методичні розробки та практичні результати дисертаційного дослідження дають підстави зробити висновок, що дисертаційна робота містить наукові положення, які є новими та характеризуються практичною спрямованістю.

Повнота викладення у наукових працях наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Доцільно зазначити, що основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 11 наукових працях.

Апробацію результатів дисертаційного дослідження здійснено на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах.

Результати наукового дослідження, які виносяться на захист, отримані автором особисто, вони повною мірою відображені в опублікованих працях.

Вищезазначене дає підстави сформулювати висновок, що основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені до захисту дисертації.

Зауваження щодо змісту дисертації та дискусійні положення.

Відзначаючи змістовність та наукову цінність проведеного дослідження, обґрунтованість основних положень, висновків і рекомендацій, доцільно, разом із тим, звернути увагу на окремі дискусійні положення дисертаційної роботи.

1. У числі вагомих авторських пропозицій щодо вдосконалення матеріального забезпечення військ є рекомендація щодо формування в Українській державі єдиної системи управління логістичною безпекою, яка формуватиметься на системному плануванні, інтегрованому моніторингу, а також багаторівневному резервуванні (с. 189). І в числі такого інтегрованого управління ресурсами автор висуває ідею створення єдиної цифрової платформи для управління всіма фінансовими, матеріальними та людськими ресурсами в масштабах ЗСУ (Єдина цифрова платформа управління ресурсами Збройних Сил України – Є-РЕСУРС). Водночас, автором не приділено належної уваги питанню забезпечення кібербезпеки такого ресурсу та посиленого захисту за рахунок інноваційних інструментів (захищене цифрове середовище, резервне копіювання та інтеграція з бойовими системами як фундамент захисту критичних даних).

2. Дещо не відповідний потребам інноваційного наповнення сфери логістики та технічного забезпечення військ у представленій роботі отримав проблемний аспект розбудови державної політики з провадження науково-дослідної/конструкторської діяльності підприємств, установ та організацій у оборонно-промисловому комплексі, а також впровадження нових підходів до залучення інвестицій задля застосування новітніх технологій, створення конкурентоспроможних зразків високотехнологічної промислової продукції. Автор фрагментарно обмірковує важливість цих питань на с. 87 дисертації. Варто було б більш ґрунтовно проаналізувати проблему забезпечення

наукоємності та інноваційності зразків озброєння військ в Україні у поточній та стратегічній перспективах.

3. Здобувач наголошує на недостатній кількості й якості доріг, складів, залізниць та аеропортів в сучасній Україні щодо доставки та переміщення військового обладнання і запасів. Варто було б у роботі навести дані про державну політику щодо розбудови належної інфраструктури для забезпечення логістики, яка мала місце в Україні з початку вторгнення агресора у 2014 р. і які досягнення та які недоліки мали місце у цих процесах, що саме було враховано, а що ні у вдосконаленні державної політики. Окрім того, на с. 125 автор наголошує: "...в процесі повномасштабного вторгнення була знищена велика кількість складів, що зумовило до зростання цін на орендну плату". Однак дисертант не акцентує увагу на можливості держави регулювати цінову політику у безпековочутливих сферах суспільних відносин.

4. Цікавою є пропозиція автора щодо забезпечення ефективної експлуатації та оперативного відновлення військової транспортної інфраструктури, створення сучасної (оптимізованої) організаційної структури підрозділів Державної спеціальної служби транспорту України (с. 126 дисертації). Більше деталізоване розкриття бачення автором вирішення цієї проблеми суттєво б посилило методологічну цінність роботи.

5. Ми погоджуємося з автором, що бойові дії вимагають витрат величезної кількості всіх видів ресурсів, а їхнє поповнення є критичною умовою збереження боєздатності та підтримання боєготовності військ. Це впливає на зміни критеріїв прийняття рішень щодо логістичного забезпечення ЗСУ. Здобувач наголошує, що виключно економічний критерій – мінімум витрат – у традиційній формі стає неактуальним та має бути модифікований (с. 129, 130, 217). Проте, вважаю, що нехтувати цією цільовою настановою також не можна. Здобувачу варто було б навести у дисертації відповідні емпіричні дані для посилення аргументації своєї позиції, в тому числі і для опису кращого досвіду планування витрат у сфері матеріального забезпечення військ в умовах бойових дій високої інтенсивності у зарубіжних країнах. Та відзначити, наскільки зарубіжний досвід підпорядковується у означеній сфері іншій логіці, ніж підхід "мінімум витрат".

Підсумовуючи вищезазначене, необхідно констатувати, що наявні в дисертаційній роботі дискусійні положення, значною мірою, характеризують авторській підхід й не знижують її загальної позитивної оцінки.

Загальний висновок. Зважаючи на актуальність вирішених у процесі дослідження завдань та отриманих вагомих наукових результатів, доцільно стверджувати, що дисертаційна робота Чорнописького Валерія Івановича є ґрунтовним науковим дослідженням, виконаним на високому рівні. Актуальність обраної автором теми дослідження, обґрунтованість наукових положень та висновків і запропонованих рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність, достовірність та наукова новизна одержаних

результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях свідчать про наукову самостійність автора, високий рівень підготовленості дослідження.

Одержані автором результати забезпечують розв'язання актуального наукового завдання в галузі науки "Державне управління", яке полягає у теоретичному обґрунтуванні підходів та розробленні науково-практичних пропозицій щодо вдосконалення державного управління у сфері матеріального забезпечення військ в умовах сучасних безпекових загроз.

Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Наукові положення, висновки та рекомендації повністю обґрунтовані, аргументовані, містять наукову новизну та пройшли необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертації. Опубліковані автором наукові праці відображають основні положення проведеного дисертаційного дослідження.

Таким чином, зважаючи на актуальність теоретично обґрунтованих принципів наукових положень, вирішених в дисертаційній роботі завдань, отриманих наукових висновків, використаних сучасних методів наукових досліджень маємо всі підстави стверджувати, що дисертаційна робота Чорнописького Валерія Івановича відповідає вимогам пункту 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор – Чорнописький Валерій Іванович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку.

Офіційний опонент –

доктор наук з державного управління,
професор, завідувач кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональної Академії управління персоналом

Інна СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА